

логічних законів, помилкові уявлення про світ або просто бажання переконати когось у чомусь.

Схематизм – мислення за шаблонами, без урахування конкретної ситуації.

"Кое же то и счастье, утвержденное на песке плоти, на ограниченном месте и времени, на смертном человеке?."

Сковорода пояснює, що схематизм обмежує людське розуміння світу. Схематизм не дозволяє людині побачити світ в його повноті і красі.

Догматизм – утвердження якихось тверджень як істинних без належного обґрунтування.

"А истина вечным своим пребыванием совсем противна непостоянному веществу."

У цитаті філософ пояснює, що догматизм – це віра в те, що щось є істинним, без доказів. Догматизм може бути викликаний різними причинами, такими як незнання, страх або просто бажання бути правим.

Сковорода вважав, що логіка є важливим інструментом для людини. Він стверджував, що логіка допомагає людині мислити критично, приймати обґрунтовані рішення і жити щасливим життям.

Наприклад у творі "Всякому місту – звичай і права" (пісня-10) Сковорода стверджує, що кожна людина має свої власні принципи, які не завжди збігаються з принципами інших людей. Він вважає, що людина повинна бути індивідуальною, а не просто приймати те, що їй говорять інші.

У цьому творі Сковорода використовує логічний закон достатньої підстави, щоб показати, що щастя людини залежить від її власних дій. Він стверджує, що людина може бути щасливою, якщо вона знайде своє призначення і буде жити відповідно до нього.

В одному з творів із збірки "Сад божественних пісень", а саме пісня-18. Сковорода використовує метафору дерева для вираження своєї філософії життя. Він стверджує, що людина повинна вкорінитися в природі і прагнути до духовного зростання.

Сковорода порівнює людину з деревом, яке має два коріння: коріння в природі і коріння в духовному світі. Коріння в природі – це зв'язок людини з навколишнім світом, її потреба в гармонії з природою. Коріння в духовному світі – це прагнення людини до пізнання себе і сенсу життя.

**Висновки.** Отже, логіка у творах Сковороди сприймалася не лише як холодний науковий інструмент, але як інтегральна частина філософського пошуку і духовного розвитку. Він підкреслював важливість гармонії між розумом і душею у процесі пошуку істини та мудрості.

## МЕЛОДІЯ ДУШІ: МУЗИКА В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

Мукієнко Л.М.

Науковий керівник: Хіріна Г.О.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна  
mukienkoliana@gmail.com

**Вступ.** «Якщо б не було музики, то життя було б помилкою». Ці слова відомого німецького філософа XIX ст. Ф. Ніцше повністю відповідають думкам та життю видатного українського філософа XVIII ст. Г. С. Сковороди. Музика була невід'ємною частиною його

життя та творчості. Філософ розглядав її як мову душі, засіб виразу почуттів і думок, а також інструмент для досягнення духовної гармонії та внутрішнього розвитку. Сам Сковорода був багатогранною особистістю, яка малювала власні музичні образи в своїх поетичних та філософських творах. Його поезія була насичена образами музичних інструментів, звуків та мелодій, які відтворювали внутрішні переживання і філософські роздуми.

**Мета дослідження.** Дослідити роль музики в житті та творчості Г. Сковороди.

**Матеріали та методи.** При вивченні даної теми були використані Філософські та літературні твори Г.С. Сковороди та праця відомого історика Д. І. Багалія «Український мандрований філософ Григорій Сковорода» (Харків, 1926)., методи – біографічний, порівняльно-історичний, загальнонауковий.

**Результати дослідження.** Досліджуючи музичне життя Г. Сковороди, я зрозуміла, що не дивлячись на те, що між нами майже 300 років різниця, але в нас дуже багато є спільного. І зараз ми про це більш детально поговоримо.

Однією з важливих складових його життя та ідей була музика. Вона грає важливу роль у творчості Сковороди. Він сам був талановитим музикантом і поетом, його поезія завжди містила музичний ритм і гармонію. Філософ сам любив виконувати вірші під музичний акомпанемент та зазначав: «Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця». Постійною супутницею його мандрів була флейта. Свої мелодії Сковорода співав ще дитиною, прагнучи до усамітнення і споглядання навколишнього світу. А імпровізуючи на сопілці, удосконалив інструмент і свою гру настільки, що міг передавати на ньому рулади співаючих птахів. Граючи на флейті, філософ віддавав музиці свої думки, переконання та почуття. Флейта стала для нього засобом вираження радості, тепла і натхнення. В її мелодіях відбивалася вся глибина його філософського погляду на світ.

Ще одним улюбленим музичним інструментом Сковороди була скрипка, на якій він грав віртуозно. Скрипка Сковороди сьогодні зберігається в фондах Літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди в Сковородинівці Харківської області. Музей був знищений російськими військами 7 травня 2023 р., але скрипку працівникам музею вдалося зберегти. За свідченнями сучасників та біографів Сковороди, він від самого ранку, коли розцвітали перші соняшники, виймав свою скрипку та грав, якби піднімаючи мелодії зі свого власного життя. Кожен витвір був своєрідним сонетом, де кожен лад ставив питання, а кожна нота відповідала своєму філософському образу. Спостерігаючи за ним, селяни відчували, як скрипка оживає в руках Сковороди, стаючи інструментом спілкування з душею природи. Від заспокійливих мелодій до бурхливих композицій, його гра на скрипці віддзеркалювала всю палітру життя.

Сковорода грав на скрипці відрадою, теплом і натхненням, нагадуючи всім, що музика може бути знаряддям не лише розваги, але й мудрості. Серце його скрипки виражало його думки, почуття і найглибші переконання.

Під час своїх вечірніх поетичних роздумів, філософ сідав на поріг будинку, де зігрівав свій душевний оркестр. Його скрипка грає і зараз, незважаючи на те, що її звуки давно перетворилися на легенду. Бо велике мистецтво – це не тільки те, що ми чуємо, але й те, що залишається в серці і продовжує жити в наших думках і діях.

Прекрасний голос, вміння грати багатьма інструментами і загальні пізнання відкрили йому двері одного з кращих європейських освітніх закладів того часу – Києво-Могилянської академії. «Юний прибулець із першого ж разу привернув до себе увагу диригента співочої капели, і його одразу прийняли до хору». Опанувавши такі музичні інструменти, як скрипка, орган, флейттраверс (поперечна флейта), віртуозно граючи на лірі, гусях, бандурі, він став

незамінним у студентському оркестрі. Неймовірно допитливий, Сковорода оволодів у Академії принципами партесного (багатоголосого хорового) концерту, вивчав музику Іоанна Дамаскіна, осягав закони композиції. Адже в Могилянській академії зосередилися традиції видатних музикантів-просвітителів Феофана Прокоповича, Григорія Кониського, Лазаря Барановича, вже була відома «Грамматика мусикійська» Миколи Дилецького, саме тут здобували освіту музичні генії України Максим Березовський, Артемій Ведель та інші митці.

Сковорода вважав музику надзвичайно важливою для духовного розвитку людини. Він писав «Музика – це мова душі, її вираз і втілення», вона має здатність впливати на почуття і душу людини, робити її більш чутливою до краси навколишнього світу. Музика є засобом вираження людських почуттів і емоцій, а також засобом спілкування між людьми.

Музика в житті Григорія Сковороди була не тільки різноманітними мелодіями і звуками, але й мовою, що глибоко проникала в душу та допомагала йому розкрити внутрішній світ. Як він колись сказав: «Музика нагадує людям про доброту і внутрішню гармонію, і вона може вразити серця тим, хто її слухає».

Вона була джерелом натхнення та рефлексії, і її вплив на філософські погляди Сковороди був надзвичайно суттєвим. Музика допомагала йому знаходити відповіді на питання про природу людини, її ставлення до світу та долі. Вона була і залишається невід'ємною частиною спадщини цього великого мислителя та поета.

Важливою ознакою є те, що поет також грав на інструментах, що не вимагають нот, але пронизують саме серце життя. Його музика не зникла, а стала частиною того часу, де кожна нота була сторінкою вічності, а його ім'я стало синонімом гармонії.

**Висновки.** Отже, однією з ключових складових життя та філософського світогляду Григорія Сковороди була музика. Для нього музика не була просто звуком чи розважальним мистецтвом. Він вбачав у ній мову душі, вираз почуттів і емоцій, яку можна було використовувати для досягнення духовної гармонії.

Поет переконував, що музика має надзвичайну силу впливу на психологію та духовний стан людини, вважав, що слухання музики може впливати на наші почуття та емоції, надихати на добрі справи та відкривати двері до внутрішнього світу.

Музика в житті Сковороди була не тільки джерелом естетичного задоволення, але і могутнім інструментом для досягнення духовної глибини та гармонії. Вона відіграла ключову роль у його філософському світогляді і допомагала йому знайти відповіді на багато життєвих питань, була відображенням його внутрішнього світу і джерелом натхнення для всіх, хто доторкнувся до його творчості та філософії.

## ОБРАЗИ ТВАРИН ТА ЇХ МІСЦЕ У ТВОРЧОСТІ Г.С.СКОВОРОДИ

Носова С.В.

Науковий керівник: Савченко А.О.

Національний Фармацевтичний університет, Харків, Україна

0685632472sv1@gmail.com

**Вступ.** Григорій Савич Сковорода був видатним українським літературним діячем, композитором літургійної музики, засновником власної філософії, поетом та духовним мислителем, родом з Полтавщини. Творчість філософа шанується не тільки в Україні, але в усьому світі, результати процесу його творчої діяльності залишили нам у спадщину блискучий